Pia Mäkelä, Katariina Warpenius, Thomas Karlsson 16.5.2024

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaosto

Viite: Asiantuntijapyyntönne HE 45/2024 vp, 14.5.2024

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valmisteverotuslain muuttamisesta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta lausua otsikossa mainitusta esityksestä.

Lakimuutos on vastaus pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjaukseen ostajan verovelvollisuuden laajentamisesta alkoholin verkkokaupassa. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valmisteverotuslakia siten, että valmisteverollisten tuotteiden etämyynnissä myös ostajaa voitaisiin pitää verovelvollisena alkoholin verkkokaupassa, ja sille taholle, joka järjestää tuotteiden kuljetuksen, säädettäisiin velvollisuus antaa tuotteiden kuljettajalle Verohallinnon antama tunniste.

Valmisteltu laki liittyy verotusta koskevan lainsäädännön kokonaisuuteen. Alkoholijuomien osalta toinen olennainen lakiperusta on alkoholilaki. Alkoholilaissa valtion alkoholiyhtiölle (Alkolle) on annettu yksinoikeus yli 5,5-prosenttisten alkoholijuomien vähittäismyynnille, ja korkeintaan 5,5-prosenttisten alkoholijuomien vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle vähittäismyynnitiluvan saaneissa myyntipaikoissa.

Kuten käsiteltävänä olevan valmisteverolain perusteluosassa on todettu: ”oikeustila alkoholin etämyyntisääntelyn osalta on tällä hetkellä epäselvä”. Vuonna 2018 voimaan tulleesta alkoholilaista päättänyt eduskunta edellytti, että etämyyntiä koskevat säännökset selvitetään, mutta ratkaisut eivät saa vaarantaa alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeuden säilyttämistä eivätkä suomalaisen elinkeinoelämän yhdenvertaisuutta ulkomaisiin kilpailijoihin nähden. THL yhtyy tähän näkemykseen ja toivoo, että ristiriita etämyynnin ja Suomen alkoholilain välillä saataisiin nämä reunaehdot huomioiden selvennettyä. Alla asiaa pohditaan verolakien näkökulmasta.

Väestön terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden kannalta yksi keskeisimmistä alkoholipolitiikan periaatteista on, ettei alkoholijuomien tule olla halpoja, vaan korkea verotus on kansanterveyden etu. Jotta korkea verotus toimii alkoholin kulutuksen vähentämisessä, on olennaista, että veropohja on mahdollisimman kattava.

Valmisteverolain perusteluosassa esitettyjen lukujen perusteella alkoholijuomien verkko-ostoista vain noin prosentti tulee suomalaisen verotuksen piiriin siten kuin sen sekä Suomen että EU-lainsäädännön mukaan pitäisi tulla. **On sekä Suomen kansantalouden että kansanterveyden kannalta hyvin ongelmallista, jos alkoholiostosten Suomeen kuuluvat valmisteverot voi käytännössä jättää maksamatta, jos alkoholijuomat tilataan verkkokaupasta halvan verotuksen maista.**

Pia Mäkelä, Katariina Warpenius, Thomas Karlsson 16.5.2024

Käsiteltävänä olevan lain muutoksella ehdotetaan otettavaksi käyttöön EU:n direktiivissä jäsenmaille sallittuja keinoja, joilla parannetaan sen valvontaa, ettei valmisteveroja kierretä ja että ne maksetaan maassa, jossa verotusoikeus on. Keskeistä tässä on, että mikäli myyjä laistaa velvollisuudestaan hoitaa valmisteveron maksu, myös ostaja olisi vastuullinen maksamaan veron, sillä myyjä ja ostaja ovat ehdotuksen mukaan yhteisvastuullisesti verovelvollisia. Tällä voisi olla merkittävä vaikutus ostajiin: enää ei olisi intressiä löytää halvimman hinnan tarjoavaa myyjää, vaan halvin hinta niiltä myyjiltä, jotka huolehtivat verojen maksusta asianmukaisesti.

Uuden lain myötä tavoitteena on, että kaikissa alkoholikuljetuksissa olisi lähetyksen yksilöivä tunniste, joka tehostaisi Tullin ja Verohallinnon suorittamaa valmisteveronalaisten lähetysten valvontaa. Tämän ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi verottajalla on myös oikeus säätää ilmoitusvelvollisuuden toteuttamatta jättämisestä laiminlyöntimaksu. Näitä toimia voidaan pitää perusteltuina valvonnan mahdollistamiseksi.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos yhtyy näkemykseen, että veron vaikutuksen suuruutta alkoholin kulutukseen tai verokertymään on vaikea arvioida. On ensinnäkin vaikea arvioida, kuinka tehokkaaksi valvonta ja valmisteveron alaisten tuotteiden verkko-ostamisen verottaminen saadaan. Vaikutuksia verokertymään ja kansanterveyteen ei olisi helppoa arvioida, vaikka verot saataisiin toimeenpantua täydellisesti lakien mukaan. Kun vero ja hinta olisivat korkeampia, myös verkko-ostaminen olisi vähäisempää: osa ihmisistä maksaisi korkeammat verot tekemällä ostokset joko Suomesta tai nykyistä kalliimmilla hinnoilla verkosta, osa siirtyisi hankkimaan halpaa alkoholia matkustajatuonnin kautta, ja osa jättäisi juomat kokonaan ostamatta. Koska korkeampi verotus ja hinta johtavat jonkin verran alempaan kulutukseen, kansanterveyden kannalta edullisia vaikutuksia syntyisi sekä alkoholiostojen siirtymisestä korkeamman verotuksen piiriin että juomien ostamatta jättämisestä, ja verkko-ostojen muuntuminen matkustajatuonniksi on puolestaan vaikutuksiltaan neutraali. Siten vaikutusten suuruutta on vaikea arvioida, mutta niiden suunta on kansanterveydelle myönteinen.

Niin kauan kuin alkoholijuomien etämyynnin oikeustila on epäselvä, etämyyntiä käytännössä tapahtuu ja silloin on parempi, ettei etämyynnistä sallita tulevan yleistyvää tapaa alkoholiveron kiertämiseen. Tästä syystä THL kannattaa esitettyä valmisteverolain muutosta.

Pääjohtaja Mika Salminen

Osaston johtaja Piia Aarnisalo